

Otázka: Etika

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Leonidas

Filozofická disciplína zabývající se vznikem a vývojem morálky, morálními soudy, morálními normami, reflexí, morálním jednáním a rozhodováním, je zároveň teorií morálního jednání, tj. zkoumá morálku jako celek.

Morálka - je systém propojených hodnot, zvyků a norem, které přispívají k sociálnímu životu

- Deskriptivní etika - popisuje a analyzuje morální jevy, představy, morální normy. Její součástí je i empirická etika - zkoumá vývoj morálních norem z hlediska přírodních věd, tedy psychologie, biologie, medicíny, zejména pak procesy mozku.
- Normativní etika - zdůvodňuje morální jevy a normy jako součást společenských systémů
- Aplikovaná etika - zabývá se vším, co je spojeno s počátky života
- Metaetika - analyzuje jazyk, kterým o morálce hovoříme

Metaetika - zabývá se logickou analýzou jazyka, jímž hovoříme o morálce. Zaměřuje se na použití etických termínů, tedy pojmů, které používáme při morálním hodnocení (např. dobrý vs zlý). Řeší také, jestli morální soudy jsou založeny na faktech, nebo jsou pouze vyjádřením pocitů. Předmětem vyjádření jsou morální soudy, které jsou vyjádření morálních přesvědčení.

- Morální realisté - morální soudy předkládají faktické informace o objektivních pravdách

- Morální subjektivisté - domnívají se, že morální soudy jsou pohým vyjádřením pocitu jednotlivce, nebo skupiny lidí.
- Emotivismus - slouží k citovému ovlivnění adresáta, kterému patří morální soud (chceme, aby se zastyděl za svůj čin)
- Preskriptivismus - morální soud je zároveň doporučením pro příští jednání

David Hume - mezera mezi „je“ a „má být“ je podle Huma přemostitelná psychologickým zkoumáním lidské přirozenosti (např. motivace).

Naturalistický omyl - George Edward Moore:

- Ztotožnění slova dobrý s něčím, co je pro nás užitečné. Dobrot je přitom vlastnost objektu sama o sobě nezávisle na tom, co si o něm myslíme.

Svobodná vůle - schopnost jednat bez vnějších vlivů a donucení v souladu s vlastním přáním a přesvědčením

- Kompatibilisté - ve světě existuje determinismus, ale současně máme vždy možnost svobodné volby, tedy přejímáme odpovědnost za naše jednání. (David Hume, Baruch Spinoza, Edward Moore)
- Inkompatibilisté - tvrdí, že se determinismus se svobodnou vůlí a odpovědností vylučuje. Máme-li někdy možnost jednat svobodně, vylučuje se to s determinismem. (Helvétius a Julien de la Mettrie)
- Determinismus - vylučuje existenci svobodné vůle, vše je předem dáno. Atomisté a stoikové - svět je neměnný. Epikuros - narušil atomistickou teorii. Deterministická je i teorie chaosu.

- Indeterminismus – přinejmenším některá volná jednání nejsou určena a nelze je určit empiricky, což udává možnost lidské svobody. Jeho extrémní formou je libertarianismus, který říká, že svět deterministický není a vše činíme sami naší volnou vůlí.

Vůle – samostatná a nezávislá schopnost člověka řídit událost a jednání, která má moc být příčinou našeho jednání.

- Svoboda seberealizace – schopnost dělat co chceme nebo co si přejeme bez vnějších vlivů.
- Reflexivní sebekontrola – schopnost porozumět pohnutkám a motivům, na základě kterých chceme jednat
- Svoboda sebeperfekce – schopnost vést vlastní jednání v souladu se správnými rozhodnutími
- Svoboda sebeformování a sebedeterminace – schopnost dělat to, co chceme a rovněž kontrola našeho jednání prostřednictvím naší vůle
- Všechny tyto umožňují přiznání odpovědnosti za jednání člověka

Paul Holbach – chápal svobodu a odpovědnost jako iluzi způsobenou jako mezeru ve vědění o příčinách. X Hobbes, Mill – uznávali svobodnou vůli.

Immanuel Kant – svoboda jako kladení zákona k sobě samému, jako schopnost sebeurčení. Morálka je otázka svobodné volby. Jeho etika je založena na autonomii morální volby. Volba je podle něj morální jen tehdy, když ji lze použít na všechny případy.

Arthur Schopenhauer – zakladatel metafyzického voluntarismu, podle kterého svět řídí slepá a ničemu nepodléhající vůle bez kauzálních příčin – vůle existuje vždy bez jakékoliv příčiny. Vše má příčinu v předchozích událostech. Voluntarismus považuje vůli za základní prvek bytí. Pro každou věc existuje řetězec příčin, které je určuje jako osud projevující se skrz boží

prozřetelnost. Na to navázal i Friedrich Nietzsche, který tvrdí, že existuje princip vůle k moci – chtění být pánem.

Svědění

- schopnost sebereflexe toho, co jsme učinili a vyhodnocení dobra a zla. Tak jinak se jedná o schopnost vztáhnout morální principy na vlastní jednání. Nejčastěji se projevuje v situacích, kdy si vlastním jednáním nejsme jisti a pochybujeme o něm.

Normativní etika

- zkoumá mravní příkazy, zákazy, normy, principy a také ospravedlnění soudů, opírajících se o nejvyšší morální principy. Hledání a promýšlení norem, podle nichž máme jednat.
 - Teleologická teorie – posuzuje jednání člověka s ohledem na nejvyšší konečný cíl. Co je cílem člověka a kam směřuje? **Demokritos** – dobrá mysl a klidný stav duše, **Sokrates a Platon** – ctnosti a vědění. **Epikuros** – maximalizace slasti, **Seneca** – duševní klid, **Aristoteles** – dosažení blaženosti a správného rozhodování, **Cicero** – dodržení povinností
 - Egoismus – uspokojení vlastních zájmů
 - Utilitarismus – nejvyšší výsledek pro nejvyšší počet lidí
 - Konsekvenencialismus – nejlepší následky pro všechny
 - Deontologická teorie – považuje za nejvyšší morální princip povinnosti, nikoli cíl – lékař by tedy měl vždy hájit zájem pacienta. Představitelem je Immanuel Kant – naše jednání je morální tehdy, pokud jej můžeme učinit bezpodmínečným a všeobecně platným zákonem (kategorický imperativ)

Etika ctností – ctnost je nezbytná charakterová nebo intelektuální vlastnost, která dlouhodobě umožňuje vést dobrý život, nebo dosažení blaženosti. Podle Aristotela je cílem člověka dosažení blaženosti (eudaimonia) a blaženost spojuje s politikou. Tomáš Akvinský říká, že blaženost je dosažena láskou k Bohu.

- Teocentrická teorie – vycházela z představy o výhradním postavení Boha a k Bohu směřovala, středověk.
- Teorie smlouvy – smlouva mezi svobodnými individui, novověk, Thomas Hobbes, John Locke
- Teorie utilitarismus – správné jednání je takové, které přinese nejvyšší užitek, Jeremy Bentham a John Stuart Mill

Axiologie – filozofická disciplína, která se zabývá vznikem, určením a povahou hodnot.

Zdůvodnění a ospravedlnění morálního jednání:

- Náboženské zdůvodnění – nejvyšší autoritou morálky je Bůh (Augustin Aurelius)
- Racionalistické zdůvodnění – dobro jde ruku v ruce s rozumem, pokud člověk někdy poznal dobro, již nikdy nebude jednat amorálně (Platon a Aristoteles)
- Etický intelektualismus – existuje jen jedno dobro, kterým se všichni řídí
- Kategorický imperativ – jen rozum, ne zkušenost, morální je to, co můžeš označit za všeobecný zákon.
- Hédonistické zdůvodnění – vše je ospravedlnitelné s cílem, kterého lze dosáhnout

Všechna zdůvodnění jsou podrobena skepsi, jelikož každá etika prý člověka dovede ke zkáze. (Nietzsche, de Montaigne)

Etický relativismus - tvrdí, že neexistují všeobecné morální normy prospěšné všem a že každá morální norma v sobě skrývá jak dobré, tak to špatné a že se v různých kulturách a společnostech mohou morální normy lišit.

X

Systematické zkoumání lidských společností - v každé společnosti najdeme něco, co je jen dobré. Podle Platona například jen náboženství propůjčilo svou autoritu, ale není jejím původcem.

Náboženské morální koncepty

- spočívají v tom, že v Bohu existuje jakási absolutní autorita, kterou již dále nemůžeme zpochybnit a dále se za ni ptát.

Aplikovaná etika

- analyzuje morálně závazná rozhodnutí ve všech směrech lidské praxe. Je spjata s rozvoje technologií, ekologií, ekonomii, bioetikou atp. Politická etika, enviromentální etika, hospodářská etika - všude je třeba dodržovat lidská práva.
- Při svém rozhodování a analýze používá dva typy modelů:
 - Top down model - použije k ospravedlnění konkrétního rozhodnutí obecné etické pravidlo. Nezabiješ => eutanazie je nepřípustná.
 - Bottom up model - obecné etické pravidlo je konfrontováno s empirickými zkušenostmi. Nezabiješ je konfrontováno s eutanázií za určitých podmínek, ve kterých je možná.

Peter Singer - Praktická etika - zaměřil se na práva zvířat, problémy s eutanázií a ekologické problémy

Michael Bruce Sterling - „Wexelblatova pohroma“ - přírodní katastrofa naprosto destabilizuje lidskou existenci a fungování světa

Bioetika

- věnuje se etice ve vědách a technice, zejména pak v souvislosti s medicínou a novými medicínskými objevy ve vztahu k lidskému životu a zdraví. Zabývá se ale i problematikou politickou, etika výkonu moci, etika sportu atp. Specifikuje též vztah mezi lékařem a pacientem, řeší otázku sexuality a sexuálního chování jedince. Etika vědy a techniky. Snaží se definovat identitu osobnosti, tedy schopnost člověka vidět sebe samého v nějakém morálním kontextu.